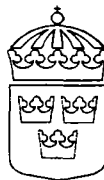

Socialförsäkringsutskottets

betänkande

1989/90:SfU18

Åtgärder mot etnisk diskriminering m.m.

1989/90
SfU18

TIONDE HUVUDTITELN

Propositionerna

Proposition 1989/90:86

Regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) har i proposition 1989/90:86 om åtgärder mot etnisk diskriminering m.m. föreslagit riksdagen att

1. till Utredningar m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 18 880 000 kr.,
2. till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 20 320 000 kr.,
3. till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 2 998 000 kr.

Vidare har riksdagen beretts tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om behovet av åtgärder i syfte att främja goda etniska relationer i Sverige och om den inriktning som dessa åtgärder bör få.

Den del av propositionen som rör anslag till Utredningar m.m. har överlämnats till arbetsmarknadsutskottet för behandling.

Proposition 1989/90:100

Regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) har i proposition 1989/90:100, bilaga 12, litt E, föreslagit riksdagen att i avvaktan på särskild proposition om åtgärder mot etnisk diskriminering, opinionsbildning m.m.

1. till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1990/91 beräkna ett reservationsanslag på 16 067 000 kr.,
2. till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. för budgetåret 1990/91 beräkna ett förslagsanslag på 2 343 000 kr.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av proposition 1989/90:86

1989/90:Sf46 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler mot etnisk diskriminering på arbetsplatser,
2. att riksdagen till E 7. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 500 000 kr. minskat förslagsanslag om 2 498 000 kr.,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av nämnden mot etnisk diskriminering.

1989/90:Sf47 av Rune Backlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utvärdering av målen för invandrarpolitiken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en precisering av valfrihetsmålet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot rasistiska organisationer,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grupptalan och skadestånd,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om DO:s framtida verksamhetsinriktning,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av invandrarkvinnornas särskilt utsatta situation,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriterade forskningsområden.

1989/90:Sf48 av Maria Leissner m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den utredning beträffande bl.a. rasistiska organisationer som aviseras i propositionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närradion och dess verksamhet.

1989/90:Sf49 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder som ökar invandrarnas sociala, yrkesmässiga och ekonomiska rörlighet i enlighet med vad som sägs i motionen,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande ökad information om invandringens historiska orsaker, klassmässiga aspekter och samhällsekonomiska effekter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projekt av politiska, sociala och kulturella samarrangemang,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande initiativ till en brett upplagd kampanj och idédebatt i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot rasistiska organisationer,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av möjlighet till gruppaltal och skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp.

1989/90:Sf50 av Hans Göran Franck och Anita Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen beslutar om ett tillägg till brottsbalken 16 kap. 8 § som innebär en kriminalisering av bildande av eller deltagande i organisationer vars verksamhet främjar eller uppmanar till diskriminering eller förföljelse på etnisk grund.

1989/90:Sf51 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës (båda mp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag mot rasistiska organisationer, vilken kan träda i kraft den 1 januari 1991,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående a) diskriminering i arbetslivet, b) möjlighet till gruppaltal och rätt till skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående undervisning i skolan och ökad förståelse bland barn och ungdom i fråga om flyktingar och invandrare,

5. att riksdagen hos regeringen begär en undersökning i vilken mån invandrare och flyktingar är brottsoffer.

1989/90:Sf52 av Erkki Tammenoksa (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utredningens direktiv inkluderar kommissionens krav om förbud mot rasistiska organisationer om så bedöms nödvändigt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att när utredningen är klar, förslagsvis inom två år, skall i det sammanhanget DO:s verksamhet utvärderas igen.

Yrkande 1 i motion 1989/90:Sf51 behandlas i utskottets betänkande 1989/90:SfU25.

1989/90:Sf261 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av lagen mot etnisk diskriminering för att tillföra den tvingande skadestånds-sanktioner i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 5.2.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:A724.

1989/90:Sf603 av Hans Göran Franck m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lagförslag framläggs som beivrar diskriminering på arbetsmarknaden med ekonomiska sanktioner och straffpåföljder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringsförslag framläggs om förbud i lag mot sammanslutningar, som ägnar sig åt att förfölja personer och grupper av viss ras, med viss hudfärg och av visst ursprung liksom deltagande däri,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att omfattande åtgärder bör vidtas för en förbättrad och intensifierad undervisning inom hela utbildningsväsendet angående rasfördomar, rasism och främlingsfientlighet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att överläggningar bör upptas med skilda organisationer inom massmedia för att motverka rasistiska och främlingsfientliga tendenser och inslag.

1989/90:Sf605 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information till allmänheten om gällande regler och bidrag till flyktingar.

1989/90:Sf610 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet.

1989/90:Sf623 av Rune Backlund m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av hur de övergripande målen för invandrapolitiken uppfylls inom olika samhällssektorer.

1989/90:Sf636 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen till Åtgärder för invandrare avseende bidrag till den centrala verksamheten vid invandrarnas riksorganisationer för budgetåret 1990/91 anslår 5 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

3. att riksdagen till Åtgärder för invandrare avseende stöd till verksamhet bland invandrarkvinnor inom invandrarorganisationerna för budgetåret 1990/91 anslår 2 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

4. att riksdagen till Åtgärder för invandrare avseende bidrag till vissa avgränsade projekt för budgetåret 1990/91 anslår 13 600 000 kr.

Utskottet

Inledning

I proposition 1989/90:86 redovisar regeringen sin bedömning av förekomsten i Sverige av diskriminering på etnisk grund och behovet av åtgärder i syfte att främja goda etniska relationer i vårt land.

Propositionen grundar sig främst på utredningar och förslag som lämnats av kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet och en särskild utredare, DO-utredningen. Kommissionen, som tillsattes år 1987 och var parlamentariskt sammansatt, har haft i uppdrag att pröva vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att bekämpa rasism och främlingsfientlighet och stimulera till sådana åtgärder. Till kommissionen har knutits en särskild expertgrupp, ledd av diskrimineringsombudsmannen. Kommissionen har redovisat sitt uppdrag i slutrapporten (SOU 1989:13–14) Mångfald mot enfald. DO-utredningen, som tillsattes i februari 1989, har haft i uppdrag att utvärdera verksamheten hos ombudsmannen och nämnden mot etnisk diskriminering. DO-utredningen har redovisat sitt uppdrag i betänkandet (SOU 1989:57) DO och Nämnden mot etnisk diskriminering – de tre första åren.

Målen för invandrapolitiken

Genom 1975 års beslut om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m.m. (prop. 1975:26, InU 6, rskr. 160) slogs fast att utländska medborgare bosatta i Sverige skall ha likvärdiga möjligheter, rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt. Dessa riktlinjer formulerades med utgångspunkt i målen jämlikhet, valfrihet och samverkan.

1975 års riktlinjer för invandrapolitiken fastställdes ånyo av regering och riksdag år 1986 men med viss precisering av begreppet valfrihet (prop. 1985/86:98, SfU 20, rskr. 301). Beslutet grundades på bl.a. diskrimineringsutredningens slutbetänkande (SOU 1984:55) I rätt riktning och den invandrapolitiska kommitténs (IPOK) slutbetänkande (SOU 1984:58) Invandrar- och minoritetspolitiken.

Målen för invandrapolitiken sammanfattades i utskottets betänkande SfU 1985/86:20 enligt följande.

I begreppet *jämlikhet* skall innefattas en strävan att dels uppnå lika rättigheter för invandrare i förhållande till den övriga befolkningen, dels åstadkomma likvärdiga möjligheter. Invandrarna skall inom olika berörda samhällsområden behandlas likvärdigt med befolkningen i övrigt, och deras behov skall mötas inom ramen för den generella politik som fastställts inom olika områden av samhället. Varje myndighet bör ha ansvar för att, om särskilda åtgärder krävs, sådana vidtas.

Begreppet *valfrihet* innefattar respekt för den enskildes identitet och integritet samt möjligheter att utveckla det egna kulturarvet inom ramen för de grundläggande normer som i det svenska samhället gäller för mänsklig samlevnad.

Ömsesidig tolerans, solidaritet och gemenskap mellan människor förutsätter *samverkan* som sker mellan likvärdiga parter på likvärdiga

villkor och en gemensam intresseinriktning emellan befolkningsgrupperna. Vid uppfyllande av detta tredje övergripande mål måste en utgångspunkt för alla invandrapolitiska åtgärder vara att främja gemenskap. Invandrapolitiken måste också präglas av en uttrycklig vilja att utveckla goda etniska relationer i det svenska samhället, så att alla grupper som bor här kan leva i harmoni med varandra och åtnjuta tolerans och respekt för sitt ursprung.

Utskottet tillade beträffande definitionen av begreppet valfrihet att i uttrycket "normer" innefattas inte enbart av riksdagen antagna lagar utan även andra bindande regler i samhället med generell verkan som ytterst har sin förankring i regeringsformens normgivningskapitel. Valfriheten i levnadssätt för medborgarna var sålunda inte absolut utan gällde inom givna ramar och begränsningar, och dessa var i princip desamma för invandrare som för övriga invånare i landet.

I proposition 1989/90:86 anförs att det finns skäl att på nytt ta upp tolkningen av valfrihetsmålet till diskussion.

Föredragande statsrådet framhåller att den valfrihet som finns och skall finnas måste existera parallellt med en respekt för de grundläggande värderingar som det svenska samhället omfattar. Till sådana grundläggande värderingar hör tolerans mot oliktankande, värnande om de demokratiska fri- och rättigheterna samt synen på barnens och kvinnans ställning. Det behövs en bred, öppen och konstruktiv debatt som underlag för en ytterligare precisering av valfrihetsmålet. Debatten måste emellertid också ta sikte på hur man bättre än i dag skall kunna skapa likvärdiga villkor för invandrarna, inte minst för ungdomar ur andra och tredje generationen. Statsrådet avser att återkomma till regeringen med ytterligare överväganden i frågan under år 1991.

I motion Sf47 yrkande 1 av Rune Backlund m.fl. pekar motionärerna på brister på ett flertal områden som rör invandrapolitiken. Bl.a. är arbetslösheten bland utländska medborgare dubbelt så hög som bland svenska medborgare, och inslaget av långtidsarbetslösa är betydligt högre bland utländska medborgare. En större andel av invandrar- eleverna har behov av extra hjälp i skolan, och ungdomarna har i hög utsträckning sociala problem. Motionärerna anför vidare att beredskapen ute i kommunerna att ta hand om det stora antalet äldre med invandrarbakgrund är dålig. Dessutom har stödet till invandrarnas organisationer m.m. urholkats. Motionärerna anser att dessa men även andra brister visar på behovet av en utvärdering av hur de övergripande målen för invandrapolitiken uppfylls, och de begär ett tillkännagivande härom. Även i motion Sf623 av Rune Backlund m.fl. begärs av liknande skäl en utvärdering av hur de övergripande målen för invandrapolitiken uppfylls inom olika samhällssektorer.

I motion Sf47 anför motionärerna vidare att valfrihetsmålet är av central betydelse för invandrarnas anpassning till vårt samhälle. Det är därför viktigt att begreppet valfrihet preciseras, och det är otillfredsställande att några förslag till ytterligare överväganden inte lämnas i propositionen. Motionärerna begär i yrkande 2 att det anförda ges regeringen till känna.

Utskottet anser att de mål för invandrapolitiken som tidigare satts upp av regering och riksdag fortfarande bör gälla. En strävan skall hela tiden föreligga att inom alla samhällssektorer så långt som möjligt uppnå dessa mål. Enligt utskottets mening sker också detta. Särskilt mycket har på senare tid gjorts för att förbättra situationen för flyktingar. Regeringen har t.ex. nyligen lagt fram förslag om åtgärder för att utveckla samverkan mellan de olika organ som är engagerade i flyktingmottagandet och ett nytt system för ersättning till kommunerna för flyktingmottagandet (prop. 1989/90:105). Regeringen har även lagt fram förslag om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare (prop. 1989/90:102). Förslagen är delar av ett samlat reformprogram med syfte att underlätta för främst flyktingar att så snart som möjligt få en fast förankring i svenskt arbets- och samhällsliv och därmed minska deras beroende av samhällets stöd. I programmet ingår även målinriktad prioritering inom arbetsmarknadsverket av tidiga insatser till förmån för flyktingar och andra invandrare. De olika åtgärderna bör enligt utskottets mening leda till en ökad jämlikhet mellan invandrare och övrig befolkning. Utskottet vill även nämna att den s.k. ungdomsutredningen (C 1989:06) bl.a. skall försöka få en heltäckande bild av hur invandrarungdomarnas situation är. Utredningen skall senast den 31 juli 1990 presentera förslag om hur dessa ungdomars situation kan förbättras.

Enligt utskottets mening sker en löpande prövning inom regeringskansliet av hur målen för invandrapolitiken uppfylls. Vid det invandrarrådslag som skall hållas i slutet av året är avsikten att även frågan om hur dessa mål hittills har uppfyllts skall diskuteras av regeringen och invandrarernas organisationer. Utskottet är inte berett att nu förorda en mer organiserad utvärdering av hur målen för invandrapolitiken uppfylls, och utskottet avstyrker bifall till motionerna Sf47 yrkande 1 och Sf623.

Vad gäller begreppet valfrihet anser utskottet att den definition av begreppet som regering och riksdag gjorde år 1986 fortfarande skall gälla. Valfrihetsbegreppet måste dock få en praktisk tillämpning, och enligt utskottets mening är det fördelaktigt om en bred och öppen debatt kan föras i frågan innan några ytterligare preciseringar görs från statsmakternas sida. Motion Sf47 yrkande 2 bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Opinionsbildning m.m.

I proposition 1989/90:86 gör regeringen inledningsvis vissa allmänna överväganden. I detta sammanhang redovisas synpunkter på orsakerna till etniska konflikter och hur sådana konflikter kan förebyggas eller motarbetas. Vidare definieras vissa begrepp, såsom rasism och främlingsfientlighet. Ett avsnitt handlar om förekomsten av etnisk diskriminering i Sverige. Sammanfattningsvis anges att åtgärder för att motverka etniska konflikter och diskriminering på etnisk grund bör vara sådana att de reducerar ojämnheter i makt- och resursfördelningen i samhället, att de förbättrar förutsättningarna för kontakter mellan

invandrare och svenskar och mellan olika invandrargrupper inbördes och att de bidrar till ökad kunskap eller stärkt självkänsla hos individerna. Den allmänpolitiska och ekonomiska utvecklingen i samhället är särskilt viktig för att bidra till ett tolerant klimat. Det gäller ekonomisk fördelningspolitik, arbetsmarknadsåtgärder, bostadsbyggande, utbildning osv. Vidare anförs att en ansvarsfull och rättvis välfärds politik skall vara till för alla — majoritet som minoriteter — men riktade åtgärder måste även i fortsättningen vara en del av den generella välfärdspolitiken.

I propositionen framhålls att ansvaret för att skapa goda etniska relationer måste vara en angelägenhet för alla. Riksdag och regering bär det politiska ansvaret och anger i väsentliga avseenden förutsättningarna för samhällsutvecklingen i form av bl.a. lagstiftning och tilldelning av medel. Statens invandrarverk (SIV) och diskrimineringsombudsmannen (DO) har en särskild roll på invandrarpolitikens område, men härutöver har i princip alla centrala myndigheter ett ansvar inom sitt verksamhetsområde. En skärpt uppmärksamhet på diskriminerande inslag i myndigheternas verksamhet är nödvändig, och statsrådet utgår från att SIV och DO kommer att kunna följa upp och bevaka behovet av sådana åtgärder. Kommunerna har en nyckelroll för flyktingmottagandet och för genomförandet av invandrarpolitiken i övrigt, och de kan på olika sätt undanröja många risker för etniska konflikter. Det behövs emellertid en folklig mobilisering mot främlingsfientlighet och etnisk diskriminering. En sådan kan inte skapas "uppifrån", endast inspireras och stimuleras. Ett framgångsrikt arbete för bättre etniska relationer förutsätter även hjälp av många slag av organisationer: fackliga, ideella, humanitära och religiösa. Organisationer och andra som är beredda att delta i opinionsbildning och till att främja goda etniska relationer bör genom SIV få utökade möjligheter till statligt stöd för avgränsade projekt. Även projekt inom kulturområdet skall kunna stödjas. Skolan har en central och självklar roll och därmed ett särskilt ansvar i arbetet med att motverka rasism och främlingsfientlighet.

I opinionsbildande syfte är det viktigt att man försöker förmedla kunskaper och visa på goda exempel. Inte minst viktigt är att peka på vad kunskaper och fakta betyder för att undanröja missförstånd och motverka misstro. Även fakta eller omständigheter som, ytligt och på kort sikt, tycks förse de främlingsfientliga krafterna med argument måste redovisas helt öppet. Forskningen rörande etniska relationer, diskriminering på etnisk grund och andra hithörande ämnen bör intensifieras. Det bör ske inom ramen för de kraftigt ökade medel för invandrarforskning som föreslås i 1990 års forskningsproposition (prop. 1989/90:90).

I ett flertal motioner tas upp frågor som syftar till att öka förutsättningarna för goda etniska relationer.

I motion Sf605 yrkande 9 anför Carl Bildt m.fl. att den särbehandling som i dag förekommer av flyktingar kan missförstås och bli en utlösande faktor för mer organiserad främlingsfientlighet. För att för-

hindra en sådan utveckling föreslår motionärerna att en bred information ges till allmänheten om de villkor som gäller t.ex. beträffande bidragsgivning, och de begär ett tillkännagivande härom.

Bengt Westerberg m.fl. anför i motion Sf610 yrkande 27 att rasism och främlingsfientlighet även handlar om att eliminera alla onödiga friktionspunkter mellan svenskar och invandrare, t.ex. genom att ge lån i stället för bidrag till bosättning för flyktingar och att avskaffa eventuella förturer i bostadsköer för flyktingar. Vidare bör myndigheter och folkrörelser gå före med gott exempel och föra en aktiv toleransbefrämjande politik. Rasism bekämpas bäst med argument, fakta och upplysningar. Forskning om bl.a. mångkulturella problem och annan invandringsrelaterad forskning bör därför främjas. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom.

I motion Sf47 anför Rune Backlund m.fl. att invandrarkvinnorna har en särskilt utsatt situation. Många kvinnor är i behov av svenskundervisning och kompletterande skol- och yrkesutbildning. En förutsättning för att de skall kunna delta i utbildning och arbetsliv är i regel att barn tillsyn kan erbjudas. Motionärerna begär i yrkande 7 ett tillkännagivande om att detta bör uppmärksammas i en kommande utredning. Enligt motionärerna behövs ett ökat stöd till invandrarforskningen. Invandrarungdomarnas situation och framtida möjligheter med avseende på utbildning och arbete är ett viktigt forskningsområde, och särskilt bör belysas det system för språkundervisning som tillämpas i dag. Ett annat viktigt område för forskning är kultur- och religionsutövandet och vad mångfalden på detta område för med sig. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om prioritering av dessa forskningsområden.

I motion Sf49 av Lars Werner m.fl. tar motionärerna upp flera förslag till åtgärder i syfte att motverka främlingsfientlighet. Motionärerna anför att ökade ekonomiska och sociala skillnader mellan olika grupper i samhället utgör en grogrund för främlingsfientlighet och rasism. De begär därför i yrkande 1 förslag till åtgärder som syftar till att förbättra invandrarernas sociala situation, främja deras sociala rörlighet och bryta de yrkes- och utbildningsspärrar som bidrar till att hålla invandrarna kvar inom samhällets lägsta skikt. I yrkande 2 begär motionärerna förslag om ökad information till det svenska folket om invandringens historiska orsaker, klassmässiga aspekter och samhälls-ekonomiska effekter. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om projekt av politiska, sociala och kulturella samarrangemang för att främja allsidiga kontakter och öka förståelse och tolerans mellan invandrare och svenskar. Motionärerna anför vidare att rasismen och nationalchauvinismen måste bemötas i en brett upplagd kampanj och idédebatt, och de begär i yrkande 4 förslag härom.

I motion Sf51 yrkande 4 anför Ragnhild Pohanka och Eva Goës att man för att öka förståelsen bland barn och ungdom bör låta invandrar-kunskap ingå naturligt i undervisningen och det dagliga livet i skolan. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom.

I motion Sf603 anför Hans Göran Franck m.fl. att rasismen måste bekämpas på alla områden. Det gäller framför allt att genomföra

sådana politiska, sociala och ekonomiska förändringar i samhället att själva grogrunden för rasism och rasfördomar utrotas. Det behövs en förbättrad och intensifierad undervisning inom hela utbildningsväsendet. Det är vidare nödvändigt att massmedia genom självsanering ser till att få bort rasistiska och främlingsfientliga tendenser och inslag, och överläggningar med skilda organisationer inom massmedia bör tas upp i detta syfte. Motionärerna begär i yrkandena 3 och 4 att vad sålunda anförts ges regeringen till känna.

I propositionen redovisas många värdefulla synpunkter på orsakerna till etniska konflikter och hur sådana konflikter kan förebyggas eller motarbetas. Utskottet anser att dessa synpunkter bör utgöra en god utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att främja goda kontakter mellan olika etniska grupper och att motverka diskriminering på etnisk grund. Utskottet vill särskilt framhålla att alla — riksdag och regering, myndigheter, kommuner, organisationer och enskilda människor — har ett ansvar i denna fråga.

Av regeringens redovisning framgår vidare att opinionsbildning och attitydpåverkan är av mycket stor betydelse. Utskottet vill understryka vad statsrådet anført, nämligen att kunskaper och insikter är opinionsbildningens bästa vapen. Genom kunskaper undanröjs missförstånd och missuppfattningar och motverkas misstro. Det är därför viktigt att information om invandring och invandrare redovisas helt öppet.

Utskottet konstaterar att det redan i dag görs mycket för att motverka etnisk diskriminering och att många deltar med stort engagemang i detta arbete. Utskottet vill även erinra om att regeringen i proposition 1989/90:105 har lagt fram förslag som syftar till att skapa en större frihet för kommunerna att i samverkan med arbetsförmedlingen på orten vidta aktiva åtgärder för att flyktingarna skall bli självförsörjande. I propositionen aviseras att en närmare prövning skall göras av om flyktingarnas behov av hemutrustning fr.o.m. den 1 januari 1991 kan tillgodoses genom lån i stället för som nu genom bidrag. Utskottet har i betänkande 1989/90:SfU21 närmare redovisat propositionens innehåll och innebörden av förslagen. Regeringen har vidare i proposition 1989/90:102 lagt fram förslag om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare. Som utskottet tidigare nämnt bör förslagen leda till ökad jämställdhet mellan invandrare och övrig befolkning. Härigenom minskar även riskerna för konflikter mellan olika etniska grupper.

I motionerna tas upp såväl allmänna som mer speciella frågor, och utskottet anser att samtliga motionsyrkanden ligger i linje med de åsikter som förs fram i propositionen och med de strävanden som redan pågår på området. Vad gäller prioritering av olika forskningsprojekt anser utskottet att detta får ankomma på det i proposition 1989/90:90 föreslagna socialvetenskapliga forskningsrådet. Utskottet vill dock nämna att socialutskottet (1989/90:SoU19) vid behandling av delar av forskningspropositionen har förutsatt att invandrarforskningen kommer att öka i omfattning efter den förstärkning av resurserna som

regeringen föreslår och att krav i en motion på forskning om förståelse av kulturer, som bl.a. syftar till att förebygga rasism, därigenom kommer att tillgodoses.

Några uttalanden från riksdagens sida med anledning av de olika motionerna, Sf605 yrkande 9, Sf610 yrkande 27, Sf47 yrkandena 7 och 8, Sf49 yrkandena 1–4, Sf51 yrkande 4 och Sf603 yrkandena 3 och 4, är mot bakgrund av det anförda inte påkallade.

Förbud mot rasistiska organisationer

Gällande lagstiftning mot etnisk diskriminering

I 1 kap. 2 § regeringsformen fastslås att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet, liksom att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. I 2 kap. 15 § sägs att lag eller annan föreskrift inte får innebära att någon medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till ras, hudfärg eller etniskt ursprung tillhör minoritet. Vidare stadgas i 2 kap. 20 § första stycket 7 att utlänning här i riket är likställd med svensk medborgare i fråga om skydd mot missgynnande på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung.

Utöver dessa grundläggande bestämmelser finns ett flertal straffrättsliga bestämmelser i brottsbalken. Med stöd av dessa kan den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller annat skymfligt beteende med anspelning på ras eller etniskt ursprung dömas för förolämpning (5 kap. 3 §). Den som i näringsverksamhet, vid anordnandet av allmän sammankomst eller offentlig tillställning diskriminerar annan på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse kan dömas för olaga diskriminering (16 kap. 9 §). Bestämmelsen gäller också den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag. Vidare kan den som i uttalande eller meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse dömas för hets mot folkgrupp (16 kap. 8 §). Om gärningen begås i tryckt skrift finns en motsvarande bestämmelse om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen. Även bestämmelserna i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen om uppvigling kan tillämpas som skydd mot rasistiska aktioner.

FNs rasdiskrimineringskonvention

Sverige tillträdde år 1971 FN:s internationella konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering. I artikel 2 mom. 1 d föreskrivs att "envar konventionsstat skall förbjuda och med alla lämpliga medel, däribland den lagstiftning som omständigheterna påkallar, göra slut på rasdiskriminering från personers, grupper eller organisationers sida". I artikel 4 anges vilka konkreta åtgärder staterna

skall vidta. Enligt mom. b åtar sig staterna att "olagligförklara och förbjuda organisationer och organiserad och annan propaganda, som främjar och uppmanar till rasdiskriminering, samt förklara deltagande i dylika organisationer eller dylik verksamhet som en brottslig handling, straffbar enligt lag". Därvid skall vederbörligen beaktas de principer som omfattas av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och de rättigheter som anges i artikel 5, däribland rätten till församlings- och föreningsfrihet i fredligt syfte.

Inför Sveriges tillträde till konventionen gjorde en särskilt tillsatt utredning en grundlig genomgång av vilka lagändringar som krävdes för att den svenska lagstiftningen skulle stå i överensstämmelse med konventionens krav. Utredningen fann att förhållandena i Sverige inte motiverade kriminalisering redan av bildande eller deltagande i organisationer som främjade rasdiskriminering. Däremot ansåg utredningen att det var nödvändigt att dels utvidga straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp till att i högre grad omfatta nedsättande yttranden, dels införa ett nytt straffstadgande om olaga diskriminering. Detta blev också riksdagens beslut (prop. 1970:87, 1LU 41, rskr. 261).

Med hänsyn till FN-konventionen gjordes senare en ändring i regeringsformen så att det från den 1 januari 1977 är möjligt att i lag begränsa föreningsfriheten såvitt gäller sammanslutningar vilkas verksamhet innebär förföljelse av folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg eller av visst etniskt ursprung.

Frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer prövades senast av riksdagen år 1988. Diskrimineringsutredningen hade därvid i slutbetänkandet (SOU 1984:55) I rätt riktning anfört att ett sådant förbud borde införas. Skälet härtill var Sveriges konventionsåtagande och de anmärkningar som en del ledamöter i FNs rasdiskrimineringskommitté, vilken bevakar efterlevnaden av konventionen, hade riktat mot Sverige med anledning av att Sverige inte ansågs uppfylla konventionens krav på förbud mot rasistiska organisationer. Detta förslag avvisades av regering och riksdag (prop. 1986/87:151, KU 1987/88:36, rskr. 290). Konstitutionsutskottet hänvisade till den tidigare behandlingen av frågan om organisationsförbud och till det aktuella förslaget om skärpning av bestämmelsen om hets mot folkgrupp och ansåg att Sverige även utan ett särskilt organisationsförbud fick anses uppfylla sina åtaganden enligt FNs rasdiskrimineringskonvention. Konstitutionsutskottet delade vidare bedömningen att det för närvarande inte kunde anses föreligga något egentligt behov av att i lagstiftningen införa ett direkt organisationsförbud. I syfte att ytterligare försvåra eller förhindra verksamhet i rasistiska organisationer skärptes däremot bestämmelsen om hets mot folkgrupp så att det fr.o.m. den 1 januari 1989 är tillräckligt att uttalandet eller meddelandet sprids till en mindre krets av personer. Detta innebär att också spridning av rasistiska yttranden inom t.ex. en organisation är straffbart.

Vid Sveriges senaste rapportering till FN-kommittén under dess möte i augusti 1989 framhölls att Sverige ännu inte förbjudit rasistiska organisationer. Vice ordföranden i kommittén, som introducerade Sveriges rapporter, förklarade att Sverige efter ändringen av straffbe-

stämelsen om hets mot folkgrupp var "mycket nära" ett uppfyllande av konventionens artikel 4. I övrigt framhölls att Sverige i många stycken utgjorde ett föredöme för andra länder när det gällde att leva upp till intentionerna bakom konventionen.

Propositionen

I proposition 1989/90:86 anförs att enligt ordalydelsen i artikel 4 FN-konventionen har konventionsstaterna en ovillkorlig skyldighet att i lag förbjuda rasistiska organisationer. Staterna har emellertid tolkat artikeln på olika sätt. Flera stater har, i likhet med Sverige, ansett att innebörden inte är en absolut plikt att införa ett direkt organisationsförbud. Enskilda ledamöter av FN-kommittén har dock uttryckt kritik mot Sverige. Mot bakgrund av alla åtgärder som vidtagits från svensk sida torde det emellertid stå klart att regeringen tagit denna kritik på stort allvar. Eftersom det inte föreligger något slutligt avgörande om hur artikel 4 mom. b skall tolkas anser statsrådet att konventionsstaterna bör ha ett utrymme att inom rimliga gränser avgöra hur bestämmelsen skall uppfyllas. Sveriges inställning har hittills varit att vi uppfyller konventionens krav genom att på annat sätt effektivt hindra förekomsten av och aktiviteten i sådana organisationer, och enligt statsrådet har denna uppfattning mest fog för sig.

I propositionen anförs vidare att rasistiska attityder i första hand måste bekämpas med kunskap och upplysning. Dessutom finns ett flertal lagbestämmelser som syftar till att förhindra rasism och diskriminering. Bl.a. kan man straffa medlemmar i rasistiska organisationer så snart de för ut sina åsikter inom gruppen eller offentligt. Detta bör i praktiken få till följd att medlemmarna tvingas till passivitet. Medlemmar som aktivt stöder organisationen genom medlemsavgifter eller på annat sätt, liksom stiftare och styrelsemedlemmar och de som stöder organisationerna genom finansiering eller upplåtelse av lokaler för deras aktiviteter kan dock inte straffas enligt nuvarande lagstiftning.

Enligt statsrådets mening måste lämpligheten av ett förbud mot rasistiska organisationers existens övervägas mycket noga. I anslutning till att frågan om organisationsförbud behandlades av riksdagen år 1988 anförde dåvarande justitieministern (prop. 1986/87:151 s. 111) som ytterligare skäl mot ett organisationsförbud att själva förbudet skulle ge organisationerna en ökad uppmärksamhet, något som inte var önskvärt. Ingripandena mot dem kunde av grupperna själva upplevas som ett spänningsmoment och ge allmänheten en överdriven föreställning om deras betydelse. Ett formellt förbud skulle vidare kunna uppmuntra organisationerna till underjordisk verksamhet, vilket i sin tur ledde till att verksamheten blev farligare och svårare att kontrollera. Svårigheten att tillämpa en förbudsregel av detta slag kunde även föra med sig att en organisation efter ett rättsligt förfarande oförtjänt kom att uppfattas som godkänd av samhället. Erfarenheter från andra länder som hade en förbudsregel visade att den var föga verkningsfull. Till detta kom de principiella aspekterna mot en lagstiftning som tog omedelbart sikte på en begränsning av föreningsfriheten.

De skäl mot ett organisationsförbud som sålunda anfördes av justitieministern kvarstår enligt föredragande statsrådets mening med samma styrka fortfarande. Hon anser dock att den kanske viktigaste invändningen mot en förbudslagstiftning ligger i att man skulle tvingas tumma på en fundamental demokratisk princip, föreningsfriheten. En lagstiftning som gör allvarligt ingrepp i föreningsfriheten bör därför ha ett bredare stöd än vad kommissionens förslag om organisationsförbud har fått av remissinstanserna. Även svårigheter att kunna dra gränsen mellan tillåtna och otillåtna organisationer och andra tillämpningsproblem talar enligt statsrådets mening mot en förbudslagstiftning. Härtill kommer att de rasistiska organisationer som skulle träffas av en förbudslagstiftning med föreslagen inriktning är små grupper som i dag inte utgör något hot mot vår demokratiska ordning. Dessa organisationers verksamhet bör dock även i fortsättningen hållas under uppsikt.

Statsrådet anser emellertid att man bör kunna överväga lagstiftning i annan form än ett direkt förbud mot den faktiska förekomsten av organisationen. Hon anser det tänkbart att bestämmelsen i 18 kap. 4 § brottsbalken om olovlig kårverksamhet skulle kunna tjäna som förebild för en utvidgning av brottet hets mot folkgrupp så att även den som bildar eller deltar i sammanslutning vars ändamål måste anses vara att uppmåna till eller främja rasistisk verksamhet eller som på annat sätt stödjer sådan verksamhet döms för hets mot folkgrupp. Ett sådant tillägg till stadgandet om hets mot folkgrupp skulle få till följd att inte bara spridandet av rasistiska uttalanden och meddelanden, utan också bildandet av en rasistisk organisation liksom alla former av deltagande och verksamhet blir kriminaliserade. I propositionen förordas att en utredning tillsätts med uppgift att bedöma om en lagregel med sådan inriktning vore lämplig, och hur den i så fall skulle kunna utformas. Därvid skall även andra lagstiftningsalternativ kunna övervägas i syfte att förstärka samhällets skydd mot rasistisk verksamhet. Utredningen bör göras under den klart uttalade förutsättningen att föreningsfriheten som grundläggande demokratisk rättighet inte i något principiellt avseende får begränsas. Statsrådet avser att återkomma till regeringen i fråga om direktiv för en sådan utredning.

Motioner

I tre motioner anfördes att rasistiska organisationer bör förbjudas i lag. I motion Sf49 yrkande 5 anser Lars Werner m.fl. att detta är motiverat av att Sverige är bundet av FN-konventionen och med tanke på Sveriges internationella anseende. Eftersom förbudet endast skall avse sammanslutningar som ägnar sig åt att förfölja personer på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung är inskränkningen i föreningsfriheten inget hot mot de demokratiska värdena. Ett tillkännagivande begärs härom. I motion Sf603 yrkande 2 av Hans Göran Franck m.fl. åberopas som skäl för en förbudslagstiftning i första hand att lagstiftning till skydd för mänskliga rättigheter är ett viktigt budskap om vilka normer och värderingar som bör råda i samhället. I andra hand åberopas att Sverige har anslutit sig till FN:s rasdiskrimineringskonven-

tion. Motionärerna begär ett tillkännagivande om detta. I motion Sf51 yrkande 2 begär Ragnhild Pohanka och Eva Goës att regeringen skall få i uppdrag att lägga fram förslag om lag mot rasistiska organisationer, som kan träda i kraft redan den 1 januari 1991.

I motion Sf50 begär Hans Göran Franck och Anita Johansson att bildande av eller deltagande i rasistiska organisationer kriminaliseras genom att ett tillägg görs till 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp. Ett sådant förslag lades tidigare fram av diskrimineringsutredningen, och de flesta remissinstanser ställde sig positiva till förslaget.

Erkki Tammenoksa föreslår i motion Sf52 yrkande 1 att det i direktiven till den föreslagna utredningen bör anges att kommissionens krav om förbud mot rasistiska organisationer återigen kan komma i fråga om utredningen under sin beredning kommer till slutsatsen att några effektiva skyddsåtgärder inte är möjliga. Motionären begär ett tillkännagivande härom.

I motion Sf48 yrkande 1 anför Maria Leissner m.fl. att utredningen, som skall utgå från principen att föreningsfrihet skall föreligga, bör särskilt studera frågan om huruvida olika slag av rasistisk våldsbrottslighet har ökat. Motionärerna är dock skeptiska till möjligheterna att tillämpa en sådan lagstiftning som skisserats i propositionen. Det anförda bör enligt motionärerna ges regeringen till känna.

Rune Backlund m.fl. anför i motion Sf47 yrkande 3 att ett förbud mot rasistiska organisationer skulle vara ett diskutabelt ingrepp i föreningsfriheten. Åtgärder mot olika slag av rasism och främlingsfientlighet bör i första hand ske genom upplysning och opinionsbildning. Det bör däremot övervägas om straffen för brott mot olika former av rasdiskriminerande yttringar bör skärpas ytterligare. Motionärerna begär ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Utskottet

Utskottet anser i likhet med föredragande statsrådet att rasistiska attityder i första hand måste bekämpas med kunskap och upplysning. Frågan måste dock ställas om man bäst kommer till rätta med rasistisk verksamhet genom att även förbjuda rasistiska organisationer. Överväganden huruvida ett förbudsstadgande bör införas bör således i första hand ta sikte på behovet av ett sådant förbud för att motverka rasistiska attityder och yttringar.

Vid riksdagens senaste prövning av frågan, varvid bestämmelsen om hets mot folkgrupp skärptes, uttalade konstitutionsutskottet att det då inte förelåg något egentligt behov av att i lagstiftningen införa ett organisationsförbud. Enligt socialförsäkringsutskottets mening finns det utan tvivel flera skäl som talar för en förbudslagstiftning, bl.a. att en sådan skulle utgöra en markering från statsmakternas sida om vilka normer och värderingar som bör gälla i samhället. De skäl mot ett organisationsförbud som anfördes av justitieministern i propositionen 1986/87:151 och som åberopas i förevarande proposition är emellertid sådana att utskottet ändå ställer sig mycket tveksamt till lämpligheten

av ett organisationsförbud. Redan i dag kan åtskilliga rasistiska yttringar beivras genom lagstadganden i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen. Utskottet är under dessa förhållanden och med hänsyn till de tillämpningssvårigheter som skulle kunna uppstå inte övertygat om att det är nödvändigt eller ens lämpligt att göra ingrepp i den grundläggande demokratiska principen om föreningsfrihet.

Enligt utskottets mening måste man även överväga om Sveriges åtaganden enligt FNs rasdiskrimineringskonvention innebär en ovillkorlig skyldighet för Sverige att i lag förbjuda rasistiska organisationer. Med beaktande av vad som anförts i propositionen om den tolkning som för närvarande kan göras av konventionens innebörd, delar utskottet uppfattningen att Sverige inte skall behöva införa ett organisationsförbud för att anses uppfylla sina åtaganden enligt konventionen.

Utskottet anser emellertid att lagstiftning i annan form som skulle kunna försvåra rasistisk verksamhet bör övervägas. En utredning i enlighet med vad regeringen förordat bör därför komma till stånd.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motioner som förordar införandet av förbud mot rasistiska organisationer, nämligen Sf49 yrkande 5, Sf603 yrkande 2 och Sf51 yrkande 2. Detta gäller även motion Sf52 yrkande 1, enligt vilken utredningen skall ha viss möjlighet att överväga ett organisationsförbud. Motion Sf50, vari begärs ett beslut om utvidgning av bestämmelsen om hets mot folkgrupp, bör likaså avslås.

Utskottet anser att det bör ankomma på regeringen att utan närmare preciseringar från riksdagens sida utfärda direktiv för utredningen. Något tillkännagivande med anledning av motionerna Sf48 yrkande 1 och Sf47 yrkande 3 bör därför inte göras.

Etnisk diskriminering i arbetslivet

Gällande bestämmelser

Den svenska arbetsrätten gäller lika för alla oavsett etnisk tillhörighet och nationellt ursprung. Vissa rättsregler finns som särskilt syftar till att motverka diskriminering. Således skall enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd uppsägning av anställning från en arbetsgivares sida vara sakligt grundad. En arbetstagare kan alltså inte sägas upp på grund av etnisk eller nationell tillhörighet. Inom arbetsrätten finns vidare en grundläggande princip om god sed på arbetsmarknaden, vilken kan medföra att avtal kan underkännas av domstol om de anses diskriminerande. Även arbetsmarknadens parter har poängterat principen om likabehandling på den svenska arbetsmarknaden, oavsett ras och etnisk tillhörighet. Medbestämmandelagens regler om förhandlingsskyldighet, liksom 36 § avtalslagen om oskäligen avtalsvillkor, kan dessutom tillämpas när det gäller diskriminering i arbetslivet.

Lagen om anställningsskydd gäller den som redan är anställd. Inom den offentliga sektorn finns i lagen (1976:600) om offentlig anställning

och i regeringsformen vissa krav på saklighet när det gäller tjänsteställningar. På den privata arbetsmarknaden har arbetsgivaren i stället fri anställningsrätt.

Översynen av lagstiftningen i samband med att Sverige tillträdde FNs rasdiskrimineringskonvention visade på brister när det gällde skydd mot diskriminering i arbetslivet. Motivet till att arbetsmarknaden ändå lämnades utanför lagstiftningen var att rasfördomar i arbetslivet i första hand borde lösas genom avtal mellan parterna och att ingripande i arbetslivet genom lagstiftning borde undvikas.

Diskrimineringsutredningen fann att diskriminering förekom på arbetsmarknaden och föreslog därför i betänkandet (SOU 1983:18) Lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet ett förbud för arbetsgivare att på etnisk grund diskriminera såväl arbetssökande som anställda. Som övervakande myndighet föreslogs jämställdhetsombudsmannen. Förslaget ledde inte till någon sådan lagstiftning eftersom det ansågs förenat med alltför stora tillämpningssvårigheter. I stället inrättades en ny myndighet, ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). Ombudsmannens verksamhetsområde avser hela samhällslivet med betoning på arbetslivet. Den främsta uppgiften därvidlag är att motverka etnisk diskriminering av arbetssökande. Ombudsmannen kan inte bara ge råd och sakupplysning utan också försöka kartlägga vad som hänt i det enskilda fallet och eventuellt vid vite kalla arbetsgivaren till överläggningar. Däremot har ombudsmannen inte möjlighet att föra talan inför domstol.

FN-konventionen

I FNs rasdiskrimineringskonvention förbinder sig konventionsstaterna att tillförsäkra envar utan åtskillnad grundad på ras, hudfärg eller nationellt eller etniskt ursprung likhet inför lagen, särskilt i vad avser åtnjutande av vissa i artikel 5 uppräknade rättigheter, såsom rätten till arbete, fritt val av anställning, rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor, skydd mot arbetslöshet, lika lön för lika arbete och rättvis och gynnsam lön för arbete. Vidare skall staterna enligt artikel 6 tillförsäkra envar dels skydd mot kränkning av hans rätt enligt konventionen, dels rätt till ersättning för skada till följd av sådan kränkning.

I FN har medlemmar i rasdiskrimineringskommittén vid flera tillfällen uppmärksammat att Sverige ännu inte infört lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet. De har därvid uttryckt förhoppning om att den svenska regeringen skall ompröva sitt ställningstagande.

Propositionen

Enligt vad kommissionen erfarit från invandrare och deras organisationer känner sig invandrare diskriminerade i arbetslivet. DOs erfarenheter pekar i samma riktning. I proposition 1989/90:86 anförs att risken för att ett stort antal människor kan komma att drabbas av diskriminering ökar eftersom Sverige i dag är ett mångkulturellt samhälle med ett stort antal etniska grupper. Även om det är grundläggande och nödvändigt med upplysning, information och frivilliga överenskommelser

för att komma till rätta med diskriminering och rasfördomar, utesluter detta enligt statsrådets mening inte att lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet bör övervägas.

Statsrådet kan inte se något skäl till att arbetssökande och redan anställda skall behandlas olika. Enligt nuvarande lagstiftning finns ingen möjlighet till rättsliga åtgärder om en arbetsgivare uttryckligen vägrar att anställa en person med hänvisning t.ex. till hans hudfärg. Om samma inställning skulle leda till uppsägning av arbetstagaren skulle uppsägningen däremot kunna förklaras ogiltig och arbetstagaren tillerkännas skadestånd. Ett annat skäl till att lagstiftning bör övervägas är risken för att vi skall få en etniskt uppdelad arbetsmarknad. Redan i dag är invandrarna överrepresenterade inom vård, service och industri. Statsrådet anser att även om rasdiskrimineringskonventionen inte ställer samma krav på lagstiftning när det gäller diskriminering i arbetslivet, som den gör när det gäller rasistiska organisationer, innebär vårt konventionsåtagande att vi med lämpliga medel skall göra slut på all rasdiskriminering, och dessutom tillförsäkra den som kränkts på grund av etniska skäl rätt till skadestånd. Sverige har också genom anslutning till en ILO-konvention åtagit sig att verka för att diskriminering avskaffas i fråga om anställning och yrkesutövning.

DO har utarbetat ett förslag till en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet, som i december 1989 överlämnades till regeringen. Lagen skall vara tillämplig på hela arbetsmarknaden och för alla slags anställningar. Alla handlingar eller underlåtenheter, riktade mot arbetstagare eller arbetssökande, som har sin grund i dennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse och som är till skada för den utsatte skall anses utgöra lagstridig diskriminering under förutsättning att det inte finns godtagbara skäl för handlingen. Den diskriminerade skall göra sannolikt att han diskriminerats och arbetsgivaren måste därefter visa att han har godtagbara skäl för sitt handlande. Diskriminering skall kunna föranleda skadestånd och i vissa fall ogiltighet.

Enligt statsrådets mening skulle en sådan lagstiftning mot diskriminering på arbetslivets område också tillgodose kraven enligt FN-konventionen. Med hänsyn till den allt större betydelse diskrimineringsfrågorna kan väntas få på grund av ökande invandring anser hon att det är angeläget att möjligheten till lagstiftning övervägs. Det kan inte uteslutas att det finns möjligheter att genom mindre ändringar i den av DO föreslagna lagen, eller genom annan form av lagstiftning, komma till rätta med de största tillämpningssvårigheterna. Den ovan förordade utredningen av ytterligare lagstiftning mot verksamheten i vissa organisationer bör även kunna behandla dessa frågor. Utredningen bör i denna del bedrivas i nära kontakt med arbetsmarknadens parter. Ett syfte skulle vara att utröna möjligheterna att — som ett alternativ eller komplement till lagstiftning — genom kollektivavtal åstadkomma en reglering mot etnisk diskriminering i arbetslivet.

I motion Sf46 yrkande 1 anför Sten Svensson m.fl. att de regler som redan i dag finns till skydd för etniska minoriteter ger dessa grupper ett tillräckligt skydd. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att man inte bör överväga lagreglering mot etnisk diskriminering på arbetsplatser.

Rune Backlund m.fl. framhåller i motion Sf47 yrkande 4 att det är angeläget att lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet övervägs på nytt. Motionärerna anser dock att straffrättsliga ingripanden bör undvikas och att sanktioner bör utgöras av skadeståndsskyldighet. Utredningen, som bör vara parlamentariskt sammansatt, bör även analysera den diskriminering som kan förekomma på grund av myndighetsbeslut. Motionärerna begär att det anförda ges regeringen till känna.

Lars Werner m.fl. anför i motion Sf49 yrkande 6 att det är beklagligt att regeringen ännu inte lagt fram ett förslag om en lag mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Motionärerna anser att DOs lagförslag är väl ägnat att tjäna som utgångspunkt för en proposition som snarast bör föreläggas riksdagen. DOs förslag bör emellertid kompletteras så att man även kommer åt indirekt diskriminering. Det är också nödvändigt att en enskild, som för en process, inte drabbas för hårt av ålägganden att betala motpartens rättegångskostnader. Motionärerna begär ett tillkännagivande i enlighet härmed. I motion Sf261 yrkande 1 begär Lars Werner m.fl. förslag om att lagen mot etnisk diskriminering tillförs tvingande skadeståndssanktioner vid etnisk diskriminering på arbetsmarknaden.

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf51 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, ett tillkännagivande om att en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet på nytt bör tas upp till behandling.

Vidare begär Hans Göran Franck m.fl. i motion Sf603 yrkande 1 ett tillkännagivande om att etnisk diskriminering bör förbjudas på hela arbetsmarknaden. Man bör också kunna sätta in ekonomiska sanktioner och straffpåföljder i allvarigare fall. Det är angeläget att regeringen snarast lägger fram ett lagförslag i enlighet härmed.

Utskottet

Kommissionen har föreslagit att en lagreglering mot etnisk diskriminering i arbetslivet ånyo bör övervägas. Nästan samtliga remissinstanser har ställt sig positiva till förslaget. Utskottet noterar att DO, som har stor praktisk erfarenhet på området, har ansett att lagstiftning är påkallad och även har utarbetat ett lagförslag.

Utskottet finner det otillfredsställande att t.ex. den som vägras en anställning med hänvisning till ras, hudfärg, etniskt ursprung eller liknande inte kan få detta rättsligt prövat. En lagreglering skulle även kunna motverka en ytterligare på etnisk grund uppdelad arbetsmarknad. Utskottet delar därför uppfattningen i propositionen att möjlighet att lagstifta mot etnisk diskriminering på arbetslivets område ånyo bör övervägas och att detta lämpligen bör ske av den utredning som skall

överbäga ytterligare åtgärder mot rasistisk verksamhet. I enlighet med vad statsrådet förordad bör i utredningens uppdrag även ingå att utreda möjligheterna att i kollektivavtal reglera frågan om etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Motion Sf46 yrkande 1 bör därför avslås.

Någon närmare precisering av den kommande utredningens arbete bör enligt utskottets mening inte göras från riksdagens sida och således bör heller några uttalanden med anledning av motionerna Sf47 yrkande 4, Sf49 yrkande 6, Sf261 yrkande 1, Sf51 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, och Sf603 yrkande 1.

Grupptalan och skadestånd

Enligt svensk rätt kan en folkgrupp inte vara målsägande när det gäller brottet hets mot folkgrupp och det däremot svarande tryckfrihetsbrottet. Därmed saknas också möjlighet till enskild talerätt. Inte heller har de i gruppen ingående, kränkta personerna, rätt till skadestånd.

Enligt proposition 1989/90:86 är frågan om möjlighet till grupptalan och rätt till skadestånd för enskild som utsatts för brott, såsom ingående i en grupp, aktuell även på ett antal andra rättsområden, t.ex. konsumenträtten och miljörätten. Statsrådet framhåller att det här emellertid rör sig om komplicerade och centrala processuella frågor. Ingående överbägan är därför nödvändiga. Statsrådet anser att dessa överbägan bör göras i ett sammanhang för alla berörda rättsområden och att det därför är olämpligt att särskilja brottet hets mot folkgrupp.

I två motioner, Sf49 yrkande 7 av Lars Werner m.fl. och Sf51 yrkande 3 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës, såvitt nu är i fråga, begärs tillkännagivanden om att möjlighet till grupptalan och skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp bör införas.

I motion Sf47 yrkande 5 ifrågasätter Rune Backlund m.fl. om det är praktiskt möjligt att föra grupptalan, och motionärerna begär ett tillkännagivande härom.

Utskottet anser det lämpligast att frågan om möjlighet till grupptalan och skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp utreds i ett bredare sammanhang. Resultatet av en sådan utredning bör därför avvaktas, och utskottet avstyrker bifall till motionerna Sf49 yrkande 7, Sf51 yrkande 3 i denna del och Sf47 yrkande 5.

Närradion och dess verksamhet

I proposition 1989/90:86 anföras att kommissionens förslag om överträdelse av gränserna för yttrandefriheten i närradion skall överbägas av en beredningsgrupp inom justitiedepartementet, som arbetar med det konstitutionella skyddet för yttrandefriheten. Vidare har kommissionens förslag om en översyn av reglerna om ansvar för referensbandning, och av möjligheterna att ge närradions etiska nämnd en starkare ställning, överlämnats till utredningen om vissa närradiofrågor.

I motion Sf48 yrkande 2 anför Maria Leissner m.fl. att en organisation, som avstängs från närradion på grund av hets mot folkgrupp, med dagens bestämmelser redan efter ett år kan börja sända närradio-

program igen. Motionärerna anser att närradionämndens befogenheter bör förstärkas så att en ny ansökan om tillstånd till närradiosändningar i dessa fall skall kunna göras först efter fem år. Motionärerna anser att beredningsgruppen inom justitiedepartementet bör få i uppdrag att överväga en sådan förändring, och de begär ett tillkännagivande här- om.

Utskottet förutsätter att de ytterligare utredningar rörande närradion som enligt propositionen skall ske även kommer att kunna omfatta den fråga motionärerna tar upp. Något uttalande med anledning av motion Sf48 yrkande 2 är därför inte påkallat. Utskottet vill nämna att ett liknande motionsyrkande nyligen avstyrkts av kulturutskottet i betänkande 1989/90:KrU25.

Förbättrad statistik rörande rasistisk brottslighet

Fr.o.m. januari 1990 kommer brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering att särredovisas i polismyndigheternas rättsstatistik. I proposition 1989/90:86 anförs att det är mycket svårt att redan när ett brott anmäls, men även senare, bedöma om det kan ha rasistiska eller främlingsfientliga motiv. Det är emellertid av så stort samhällsintresse att brottsutvecklingen på området följs att möjligheterna bör undersökas att i rättsstatistiken redovisa i vilken mån "allmän" brottslighet kan anses ha förövats av rasistiska eller främlingsfientliga skäl. I vart fall bör det vara möjligt att genom återkommande stickprovsundersökningar följa utvecklingen av rasistisk eller främlingsfientlig brottslighet.

I motion Sf51 yrkande 5 föreslår Ragnhild Pohanka och Eva Goës att regeringen får i uppdrag att undersöka i vilken mån invandrare och flyktingar är brottsoffer.

Med hänsyn till de åtgärder som redan vidtagits beträffande polismyndigheternas rättsstatistik, och till regeringens uttalande att möjligheterna att i övrigt följa utvecklingen av rasistisk eller främlingsfientlig brottslighet bör undersökas, anser utskottet att något uttalande med anledning av motion Sf51 yrkande 5 inte är nödvändigt.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)

Som ovan nämnts föreslogs i diskrimineringsutredningens betänkande SOU 1983:18 ett lagfäst förbud för arbetsgivare att diskriminera på etnisk grund. Förslaget avvisades, och i stället inrättades den 1 juli 1986 en ny myndighet, ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). Som stöd åt ombudsmannen inrättades samtidigt en nämnd mot etnisk diskriminering. Verksamheterna regleras genom lagen (1986:442) mot etnisk diskriminering.

Ombudsmannens uppgift är att genom olika åtgärder motverka etnisk diskriminering i arbetslivet och på andra områden av samhällslivet. Ombudsmannens verksamhetsområde omfattar hela samhällslivet med undantag för privatlivet. Särskild uppmärksamhet skall ägnas etnisk diskriminering i arbetslivet. Ombudsmannen skall dels i individuella fall ge råd och annat stöd, dels på ett generellt plan bl.a. genom överläggningar och information arbeta för att gällande rättsregler på

området iakttas, och för att kartlägga behovet av ytterligare åtgärder mot etnisk diskriminering. På arbetslivets område har ombudsmannen befogenheter att vid vite förelägga arbetsgivare att komma till överläggningar med och att lämna upplysningar till ombudsmannen.

Nämnden har tre uppgifter: att pröva besvär över vite som ombudsmannen förelagt, att ge ombudsmannen råd i principiellt viktiga frågor samt att hos regeringen föreslå författningsändringar eller andra åtgärder som är ägnade att motverka etnisk diskriminering.

När DO-myndigheten inrättades var avsikten att en utvärdering av verksamheten skulle göras efter omkring tre år. För detta syfte tillkallade regeringen i februari 1989 en särskild utredare. Utredaren har redovisat sitt arbete i betänkandet (SOU 1989:57) DO och Nämnden mot etnisk diskriminering – de tre första åren. Utredaren har under arbetets gång haft omfattande kontakter med berörda myndigheter och organisationer, bl.a. de invandrarorganisationer som ingått i invandrarrådet. Någon remissbehandling har därför inte ansetts erforderlig.

DO har i en skrivelse den 21 november 1989 fört fram DO-myndighetens synpunkter, önskemål och förslag inför framtiden. Han framhåller där bl.a. att DO har att verka för etnisk rättvisa och inte bara det negativa att verka mot etnisk diskriminering. DO anser vidare att lagen mot etnisk diskriminering inte i fortsättningen bör ha den särskilda hänsyftningen på arbetslivet som den för närvarande har, utan att den skall vara riktad mot samhällslivet i stort.

I proposition 1989/90:86 anförs att DOs roll i arbetet mot rasism och främlingsfientlighet är viktig. DO-myndigheten har visat sig ha en stor opinionsbildande betydelse, och DO bör fortsätta att sprida kunskap om etnisk diskriminering och om vilka vägar som står till buds för att motverka diskriminering. DO har uppnått goda resultat i ett stort antal enskilda ärenden enbart genom att begära in yttranden eller genom att ta informella kontakter. För att det skall vara möjligt för DO-ämbetet att ägna krafterna åt de ärenden som är principiellt viktiga eller som verkligen kräver aktiva insatser, bör man bättre sprida kunskaper om vad DO egentligen har till uppgift. Statsrådet utgår från att DO även vad gäller generella åtgärder i fortsättningen kommer att koncentrera sig på vissa frågor. I mera omfattande frågor bör DO kunna begränsa sin insats till att ge regeringen uppslag till särskilda utredningar eller forskningsuppdrag. I en del fall bör DO själv kunna anlita utomstående expertis. I propositionen föreslås att myndigheten får kraftigt förstärkta resurser för extern information m.m.

Statsrådet anser att den verksamhetsperiod som nu utvärderats är för kort för att ge en rättvisande bild av en ny och oprövad verksamhet. Hon anser därför liksom utredaren och DO själv att en ny utvärdering bör göras efter ungefär fem år. Hon anser vidare att den tidigare nämnda utredningen även bör få i uppdrag att göra en översyn av lagen mot etnisk diskriminering mot bakgrund av bl.a. de tankar som förts fram av DO.

Såvitt gäller nämnden mot etnisk diskriminering finns det skäl som talar för att nämnden skulle kunna avvaras, men DO har uttryckt

uppfattningen att nämnden utgör ett värdefullt stöd. Statsrådet anför att verksamheten hos DO alltså är relativt sett ny. Den hittillsvarande verksamheten hos DO har i hög grad präglats av ämbetsinnehavarens person. Vid skiften på befattningen kan nämnden spela en viktig roll som stöd för den nye innehavaren och för kontinuiteten i verksamheten. Statsrådet anser därför att övervägande skäl talar för att inte nu avveckla nämnden eller förändra dess uppgifter eller sammansättning. I en framtid bör dock nämnden kunna avvaras som självständig myndighet.

I motion Sf47 yrkande 6 anför Rune Backlund m.fl. att det är angeläget att en ny utvärdering av DOs och nämndens verksamhet görs och att detta bör ske inom en treårsperiod. Motionärerna påpekar även att behovet av DO och nämnden torde minska om en lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet införs, och ett ökat kommunalt ansvar för diskrimineringsfrågor kan avsevärt komma att minska handläggningstiderna vid DO. Motionärerna begär ett tillkännagivande här om.

I motion Sf52 yrkande 2 begär Erkki Tammenoksa ett tillkännagivande om att när den föreslagna utredningen om lagstiftning mot rasistisk verksamhet är klar, vilket torde vara fallet inom ca två år, skall DOs verksamhet utvärderas igen.

Sten Svensson m.fl. begär i motion Sf46 yrkande 3 ett tillkännagivande om att nämnden mot etnisk diskriminering bör avskaffas så snart som möjligt och senast den 31 december 1990.

Utskottet konstaterar att DO under sin korta verksamhetstid dels har uppnått mycket goda resultat i enskilda ärenden, dels har fått en betydelsefull roll i samhällsdebatten. Utskottet delar emellertid statsrådets uppfattning att den tid utvärderingen avser är alltför kort för att man skall kunna fatta några närmare beslut om DO-myndighetens framtida verksamhet. Utskottet tillstyrker därför att en ny utvärdering görs om några år. I propositionen anges att en sådan utvärdering bör göras efter ungefär fem år. Utskottet har ingen erinran mot detta, men regeringen är givetvis oförhindrad att tidigarelägga utredningen om det finns skäl för detta. Något uttalande med anledning av motionerna Sf47 yrkande 6 och Sf52 yrkande 2 bör däremot inte göras.

Utskottet har inget att erinra mot den förordade översynen av lagen mot etnisk diskriminering.

Vad gäller nämnden mot etnisk diskriminering motsätter sig utskottet, på de skäl som anförts i propositionen, att nämnden avskaffas redan nu. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf46 yrkande 3.

Medelsanvisningar

E 3. Åtgärder för invandrare

Från anslaget bekostas bidrag till den centrala verksamheten vid invandrarnas riksorganisationer enligt förordningen (1986:472) om statsbidrag till invandrarnas riksorganisationer samt till vissa samarbetsorgan för sådana riksorganisationer.

Bidrag kan också utgå till avgränsade projekt, till viss publikationsverksamhet som bedrivs av sammanslutningar bland invandrare samt till åtgärder i opinionspåverkande syfte.

Regeringen har beräknat medelsbehovet för statsbidraget till invandrarnas riksorganisationer till 12 251 000 kr., varav 471 000 kr. utgör en uppräknig för att möta kostnadsökningar. Till bidrag till avgränsade projekt m.m. har beräknats drygt 8 milj.kr., vilket är en dryg fördubbling mot föregående år. Av medlen skall 1,5 milj.kr. reserveras för särskilda insatser i anslutning till FNs kulturårtionde. Invandrarverket skall kunna ge utrymme också åt projekt som kan utveckla samverkan med och inom invandrarnas egna organisationer och åt insatser på ytterligare betydelsefulla områden, t.ex. för flyktningbarn, invandrarkvinnor, projekt med anknytning till återvandring och stöd för social verksamhet inom invandrarnas trossamfund. Sammanlagt föreslås att till anslaget E 3 anvisas ett reservationsanslag på 20 320 000 kr.

Lars Werner m.fl. anser i motion Sf636 att regeringens förslag till medelsanvisning är otillräckligt. Motionärerna begär i yrkandena 2 — 4 att ytterligare 20,6 milj.kr. skall anvisas till anslaget, varav 5 milj.kr. till bidrag till den centrala verksamheten vid invandrarnas riksorganisationer, 2 milj.kr. till stöd till verksamhet bland invandrarkvinnor inom invandrarorganisationerna och 13,6 milj.kr. till bidrag till vissa avgränsade projekt.

Regeringen har för budgetåret 1990/91 föreslagit en kraftig förstärkning av medlen under detta anslag, och utskottet tillstyrker denna förstärkning. Utskottet är emellertid inte berett att förorda någon ytterligare medelstildelning. Motion Sf636 yrkandena 2—4 bör därför avslås.

E 7. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.

Från anslaget betalas kostnader för ombudsmannen mot etnisk diskriminering jämte kansli och för nämnden mot etnisk diskriminering.

I proposition 1989/90:86 föreslås ett förslagsanslag på 2 998 000 kr., vilket innebär en ökning av medelstildelningen jämfört med innevarande budgetår med 655 000 kr, varav 400 000 kr. avser förstärkning av informations- och utbildningsverksamheten.

I motion Sf46 yrkande 2 av Sten Svensson m.fl. anför motionärerna att de delar regeringens synpunkter att DO-myndigheten bör behållas. De anser däremot inte att myndighetens resurser bör ökas utöver vad som erfordras för de löpande utgifterna. Motionärerna föreslår därför att till anslaget anvisas 2 498 000 kr., vilket är 500 000 kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

Utskottet anser det värdefullt att DO-myndigheten kan få ekonomiska möjligheter att genom ytterligare information om sin verksamhet koncentrera sitt arbete på principiellt viktiga frågor. Med den föreslagna medelstildelningen kommer DO även att få möjlighet att i vissa

fall anlita utomstående expertis. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till medelsanvisning och avstyrker bifall till motion Sf46 yrkande 2.

Övrigt

Utskottet har ingen erinran mot vad i övrigt anförts i proposition 1989/90:86.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *målen för invandrapolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf47 yrkandena 1 och 2 och 1989/90:Sf623,

res. 1 (c)

2. beträffande *information till allmänheten om gällande regler och bidrag*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf605 yrkande 9,

res. 2 (m)

3. beträffande *bosättningslån m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf610 yrkande 27 i denna del,

4. beträffande *invandrarkvinnornas situation*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf47 yrkande 7,

res. 3 (c)

5. beträffande *förbättring av invandarnas sociala och ekonomiska situation m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf49 yrkandena 1—4,

res. 4 (vpk)

6. beträffande *undervisningen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf51 yrkande 4 och 1989/90:Sf603 yrkande 3,

res. 5 (mp)

7. beträffande *massmedia*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf603 yrkande 4,

8. beträffande *forskning*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 8 och 1989/90:Sf610 yrkande 27 i denna del,

res. 6 (c)

9. beträffande *förbud mot rasistiska organisationer*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf49 yrkande 5, 1989/90:Sf50, 1989/90:Sf51 yrkande 2, 1989/90:Sf52 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 2,

res. 7 (vpk, mp)

10. beträffande *utredning om annan lagstiftning mot rasistisk verksamhet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 3 och 1989/90:Sf48 yrkande 1,

res. 8 (c)

11. beträffande *utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf46 yrkande 1, 1989/90:Sf47 yrkande 4, 1989/90:Sf49 yrkande 6, 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Sf261 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 1,

res. 9 (m)
res. 10 (c)
res. 11 (vpk)
res. 12 (mp)

12. beträffande *grupptalan och skadestånd*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 5, 1989/90:Sf49 yrkande 7 och 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del,

res. 13 (m, c)
res. 14 (vpk, mp)

13. beträffande *närredion*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf48 yrkande 2,

res. 15 (fp)

14. beträffande *invandrare som brottsoffer*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf51 yrkande 5,

15. beträffande *ny utvärdering av DO-myndigheten*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 6 och 1989/90:Sf52 yrkande 2,

16. beträffande *avskaffande av nämnden mot etnisk diskriminering*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf46 yrkande 3,

res. 16 (m)

17. beträffande *medelsanvisning till åtgärder för invandrare*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:86 och med anledning av proposition 1989/90:100 samt med avslag på motion 1989/90:Sf636 yrkandena 2—4 till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 20 320 000 kr.,

res. 17 (vpk)

18. beträffande *medelsanvisning till ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:86 och med anledning av proposition 1989/90:100 samt med avslag på motion 1989/90:Sf46 yrkande 2 till *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 998 000 kr.,

res. 18 (m)

19. att riksdagen lägger proposition 1989/90:86 i övrigt till handlingarna.

Stockholm den 3 maj 1990

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvarsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Christina Pettersson (s) och Arne Mellqvist (s).

Reservationer

1. Målen för invandrarpolitiken (mom. 1)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "riksdagens åtgärd." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att arbetslösheten bland utländska medborgare är dubbelt så hög som bland svenska medborgare och att inslaget av långtidsarbetslösa är betydligt högre bland utländska medborgare. Utskottet konstaterar också att en stor andel av invandrareleverna har behov av extra hjälp i skolan och att invandrarungdomarna i hög utsträckning har sociala problem. Vidare är beredskapen ute i kommunerna att ta hand om det stora antalet äldre med invandrarbakgrund dålig. Dessutom har stödet till invandrarnas organisationer m.m. urholkats.

Utskottet anser att dessa men även andra brister visar på behovet av en utvärdering av hur de övergripande målen för invandrarpolitiken uppfylls inom olika samhällssektorer.

I propositionen anger föredragande statsrådet att hon avser att återkomma till regeringen under år 1991 med ytterligare överväganden i frågan om en precisering av begreppet valfrihet som mål för invandrarpolitiken. Utskottet anser att valfrihetsmålet är av central betydelse för invandrarnas anpassning till vårt samhälle. Det är därför viktigt att begreppet valfrihet preciseras, och enligt utskottets mening bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med förslag till sådana preciseringar.

Det anförda bör riksdagen med bifall till motionerna Sf47 yrkandena 1 och 2 och Sf623 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *målen för invandrarpolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf47 yrkandena 1 och 2 och 1989/90:Sf623 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Information till allmänheten om gällande regler och bidrag (mom. 2)

1989/90:SfU18

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 11 slutar med "inte påkallade." bort ha följande lydelse:

Främlingsfientlighet beror ofta på bristande kunskaper om faktiska förhållanden. För att förhindra ökad främlingsfientlighet är det därför viktigt att allmänheten får korrekt information om t.ex. de bidrag som utges till flyktingar och andra invandrare. Det anförda bör med bifall till motion Sf605 yrkande 9 ges regeringen till känna.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *information till allmänheten om gällande regler och bidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf605 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Invandrarkvinnornas situation (mom. 4)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 11 slutar med "inte påkallade." bort ha följande lydelse:

Invandrarkvinnorna har ofta en mycket utsatt situation. Många kvinnor är i behov av svenskundervisning och kompletterande skol- och yrkesutbildning. En förutsättning för att de skall kunna delta i utbildning och arbetsliv är dock i regel att någon form av barntillsyn kan erbjudas. Invandrarkvinnornas villkor i det svenska samhället bör därför särskilt uppmärksammas i en kommande utredning. Vad sålunda anförts bör med bifall till motion Sf47 yrkande 7 ges regeringen till känna.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *invandrarkvinnornas situation*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf47 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Förbättring av invandrarnas sociala och ekonomiska situation m.m. (mom. 5)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 11 slutar med "inte påkallade." bort ha följande lydelse:

Ökade ekonomiska och sociala skillnader mellan olika grupper i samhället utgör en grogrund för främlingsfientlighet och rasism. Enligt utskottets mening krävs därför åtgärder som syftar till att förbättra invandrarnas sociala situation, främja deras sociala rörlighet och bryta

de yrkes- och utbildningsspärrar som bidrar till att hålla invandrarna kvar inom samhällets lägsta skikt. Vidare krävs åtgärder som syftar till att öka informationen till det svenska folket om invandringens historiska orsaker, klassmässiga aspekter och samhällsekonomiska effekter. Det krävs dessutom åtgärder som främjar allsidiga kontakter och ökar förståelse och tolerans mellan invandrare och svenskar, t.ex. i form av projekt av politiska, sociala och kulturella samarrangemang. Det är också nödvändigt att bemöta rasismen och nationalchauvinismen i en brett upplagd kampanj och idédebatt. Vi måste få en nationell uppslutning kring de gemensamma värden som vi har skapat här i landet såsom medmänsklighet och solidaritet samt frihet, demokrati och jämlikhet. Regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder i de nämnda avseendena.

Det anförda bör riksdagen med bifall till motion Sf49 yrkandena 1—4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *förbättring av invandrarnas sociala och ekonomiska situation m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf49 yrkandena 1—4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. Undervisningen (mom. 6)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 11 slutar med "inte påkallade." bort ha följande lydelse:

För att motverka att invandrarfientlighet ökar i yngre åldersgrupper är det enligt utskottets mening viktigt att ge såväl svenska barn som invandrarbarn större kunskaper i bl.a. invandrarfrågor. Historia, geografi, religion och samhällskunskap är naturliga ämnen för sådan information. Även s.k. temadagar kan anordnas i dessa frågor. För att ge den bästa effekten bör invandrankunskap ingå i den dagliga undervisningen. Det anförda bör med bifall till motion Sf51 yrkande 4 ges regeringen till känna.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *undervisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf51 yrkande 4 och med avslag på motion 1989/90:Sf603 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Forskning (mom. 8)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 11 slutar med "inte påkallade." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att man inom invandrarforskningen särskilt bör uppmärksamma invandrarungdomarnas situation och framtida möjligheter vad gäller utbildning och arbete. Härvid bör även belysas det system för språkundervisning som tillämpas i dag. Ett annat område som bör prioriteras inom invandrarforskningen är vad den mångfald av kultur- och religionsyttringar som nu finns betyder för olika samhällsområden. Det anförda bör med bifall till motion Sf47 yrkande 8 ges regeringen till känna.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. *beträffande forskning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf47 yrkande 8 och med avslag på motion 1989/90:Sf610 yrkande 27 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

7. Förbud mot rasistiska organisationer (mom. 9)

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Vid riksdagens" och på s. 16 slutar med "likaså avslås." bort ha följande lydelse:

Sverige har år 1971 tillträtt FNs konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Vissa ledamöter i FNs rasdiskrimineringskommitté har riktat kritik mot Sverige för att vi har underlåtit att lagstifta mot rasistiska organisationer och därför inte uppfyllt våra åtaganden enligt konventionen. Dessa omständigheter och det förhållandet att ett förbud i lag mot förekomsten av rasistiska organisationer skulle utgöra ett viktigt budskap om vilka normer och värderingar som bör råda i samhället, anser utskottet talar för att en förbudslagstiftning bör införas. Å andra sidan är föreningsfriheten en grundläggande demokratisk princip. En obegränsad frihet att bilda sammanslutningar för rasistiska syften leder emellertid till ofrihet för andra grupper. En inskränkning i föreningsfriheten vad gäller rasistiska organisationer är därför nödvändig för att försvara den frihet demokratin vill slå vakt om. Förbudet bör endast avse sammanslutningar som ägnar sig åt att förfölja personer på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung. Regeringen bör snarast lägga fram förslag till lagstiftning i enlighet härmed. Det anförda bör med bifall till motionerna Sf49 yrkande 5, Sf51 yrkande 2 och Sf603 yrkande 2 ges regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. *beträffande förbud mot rasistiska organisationer*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf49 yrkande 5, 1989/90:Sf51 yrkande 2 och 1989/90:Sf603 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1989/90:Sf50 och 1989/90:Sf52 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. Utredning om annan lagstiftning mot rasistisk verksamhet (mom. 10)

1989/90:SfU18

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "inte göras." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i propositionen att en förbudslagstiftning mot rasistiska organisationers existens inte bör införas. Man måste dock vara uppmärksam på och beredd att vidta åtgärder mot olika slag av rasism och främlingsfientlighet. Detta bör i första hand ske genom upplysning och opinionsbildning. En annan möjlighet är att ytterligare skärpa straffen för brott mot olika former av rasdiskriminerande yttringar. Sådana åtgärder för att motverka etnisk diskriminering bör därför övervägas inom den föreslagna utredningen. Vad sålunda anförts bör med bifall till motion Sf47 yrkande 3 ges regeringen till känna.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *utredning om annan lagstiftning mot rasistisk verksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf47 yrkande 3 och med avslag på motion 1989/90:Sf48 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

9. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (mom. 11)

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Kommissionen har" och på s. 20 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att etniska minoriteter redan i dag genom grundlagen och andra författningar har ett tillräckligt skydd mot diskriminering på etnisk grund. Mot denna bakgrund bör några ytterligare överväganden om en lagreglering mot etnisk diskriminering i arbetslivet inte ske. Det anförda bör riksdagen med bifall till motion Sf46 yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf46 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 4, 1989/90:Sf49 yrkande 6, 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Sf261 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

10. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (mom. 11)

1989/90:SfU18

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet finner" och på s. 20 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens uppfattning att en lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet bör övervägas på nytt. Enligt utskottets mening bör straffrättsliga ingripanden undvikas och sanktioner i stället utgöras av skadestånd. Etnisk diskriminering kan även förekomma på grund av en myndighets beslut eller ett diskriminerande uppträdande av en myndighetsperson. Möjligheterna till rättelse är i dessa fall ganska små, och utskottet anser att det därför finns anledning för den kommande utredningen att även analysera denna form av diskriminering. Utskottet utgår vidare från att utredningen blir parlamentariskt sammansatt. Det anförda bör med bifall till motion Sf47 yrkande 4 ges regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. *beträffande utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf47 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf49 yrkande 6, 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Sf261 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 1 samt med avslag på motion 1989/90:Sf46 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

11. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (mom. 11)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet finner" och på s. 20 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening förekommer det diskriminering av invandrare på arbetsmarknaden. Det finns också tydliga tendenser till en etniskt uppdelad arbetsmarknad. Arbetsmarknadens parter har hittills inte visat något intresse för att lösa dessa problem, och ett kollektivavtal skulle dessutom inte täcka hela arbetsmarknaden. Utskottet anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Det lagförslag som diskrimineringsombudsmannen har lagt fram kan därvid tjäna som utgångspunkt. Förslaget bör dock kompletteras så att man även kommer åt indirekt diskriminering. Det är även nödvändigt att en enskild som för process inte drabbas för hårt av åläggande att betala motpartens rättegångskostnader. Det anförda bör riksdagen med bifall till motion Sf49 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf49 yrkande 6 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 4, 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Sf261 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 1 samt med avslag på motion 1989/90:Sf46 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (mom. 11)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet finner" och på s. 20 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening förekommer det diskriminering av invandrare på arbetsmarknaden. Det finns också tydliga tendenser till en etniskt uppdelad arbetsmarknad. Utskottet anser det därför angeläget att en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet införs, och regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med sådant lagförslag.

Vad sålunda anförts bör med bifall till motion Sf51 yrkande 3 i denna del ges regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del och med anledning av motionerna 1989/90:Sf47 yrkande 4, 1989/90:Sf49 yrkande 6, 1989/90:Sf261 yrkande 1 och 1989/90:Sf603 yrkande 1 samt med avslag på motion 1989/90:Sf46 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Grupptalan och skadestånd (mom. 12)

Gullan Lindblad (m), Karin Israelsson (c), Margit Gennser (m), Hans Dau (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 5." bort ha följande lydelse:

I propositionen anförs att möjligheten att införa rätt till grupptalan och skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp bör utredas i ett bredare sammanhang. Utskottet delar uppfattningen att hets mot folkgrupp helt naturligt är ett brott som inte en enskild utan endast en grupp kan utsättas för. Utskottet ifrågasätter dock möjligheten att inom ramen för vårt straffrättsliga, processrättsliga och skadeståndsrättsliga system införa en möjlighet till grupptalan. Det anförda bör med bifall till motion Sf47 yrkande 5 ges regeringen till känna.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1989/90:SfU18

12. beträffande *grupptalan och skadestånd*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf47 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1989/90:Sf49 yrkande 7 och 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Grupptalan och skadestånd (mom. 12)

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 5." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det mycket angeläget att möjligheten att föra grupptalan och få rätt till skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp införs. Genom en sådan förändring skulle vi även uppfylla våra åtaganden i detta avseende enligt FN-konventionen. Det anförda bör med bifall till motionerna Sf49 yrkande 7 och Sf51 yrkande 3 i denna del ges regeringen till känna.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

12. beträffande *grupptalan och skadestånd*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf49 yrkande 7 och 1989/90:Sf51 yrkande 3 i denna del och med avslag på motion 1989/90:Sf47 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Närradion (mom. 13)

Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet förutsätter" och slutar med "betänkande 1989/90:KrU25." bort ha följande lydelse:

Den organisation som avstängs från närradiosändning på grund av att den gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp kan med dagens bestämmelser redan efter ett år börja sända närradioprogram igen. Ett sätt att försvåra detta kan vara att förstärka närradionämndens befogenheter. Detta skulle kunna ske genom införandet av en femårsgräns innan en ny ansökan kan göras. Utskottet anser att även denna fråga bör omfattas av den fortsatta utredningen om närradion. Det anförda bör med bifall till motion Sf48 yrkande 2 ges regeringen till känna.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *närradion*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf48 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Avskaffande av nämnden mot etnisk diskriminering (mom. 16)

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening framgår av DO-utredningens betänkande att nämnden mot etnisk diskriminering kan avskaffas. Utskottet anser mot denna bakgrund att nämnden bör avskaffas snarast möjligt, och senast den 31 december 1990. Regeringen bör snarast återkomma med förslag i enlighet härmed. Det anförda bör riksdagen med bifall till motion Sf46 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. *beträffande avskaffande av nämnden mot etnisk diskriminering*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf46 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Medelsanvisning till åtgärder för invandrare (mom. 17)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Regeringen har" och slutar med "därför avslås." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att invandrarorganisationerna får tillräckligt ekonomiskt stöd så att de kan göra viktiga insatser för barn, ungdomar och kvinnor i de egna grupperna. Föreningarna har möjlighet att stärka invandrarungdomarnas och invandrarkvinnornas identitet och förankring i den egna kultur- och språkgruppen. Det finns bl.a. ett tydligt behov av stödjande verksamhet för kvinnor bland de gamla arbetskraftsinvandrarna. Föreningarna har också särskilda förutsättningar att engagera ungdomar med bristande kunskaper i svenska språket och svårigheter att utnyttja det svenska fritids- och kulturutbudet.

Utskottet föreslår att ytterligare 5 milj.kr. anslås för bidrag till den centrala verksamheten vid invandrarnas riksorganisationer. Vidare bör 2 milj.kr. anslås till verksamhet bland invandrarkvinnor inom invandrarorganisationerna. Slutligen bör för vissa avgränsade projekt anslås ytterligare 13,6 milj.kr. Riksdagen bör således med bifall till motion Sf636 yrkandena 2—4 till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 40 920 000 kr.

dels att moment 17 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

17. *beträffande medelsanvisning till åtgärder för invandrare*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf636 yrkandena 2—4 och med anledning av propositionerna 1989/90:86 och 1989/90:100 till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 40 920 000 kr.,

18. Medelsanvisning till ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. (mom. 18)

1989/90:SfU18

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Utskottet anser" och på s. 25 slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att DO-myndigheten liksom andra statliga myndigheter måste begränsa sin volymtillväxt. Myndigheten måste däremot få sina löpande utgifter täckta. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion Sf46 yrkande 2 till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 498 000 kr., vilket är 500 000 kr. lägre än vad regeringen föreslagit.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. beträffande *medelsanvisning till ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf46 yrkande 2 och med anledning av propositionerna 1989/90:86 och 1989/90:100 till *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 498 000 kr.,

Innehållsförteckning

Propositionerna	1
Motionerna	2
Utskottet	5
Inledning	5
Målen för invandrapolitiken	5
Opinionsbildning m.m.	7
Förbud mot rasistiska organisationer	11
Gällande lagstiftning mot etnisk diskriminering ...	11
FNs rasdiskrimineringskonvention	11
Propositionen	13
Motioner	14
Utskottet	15
Etnisk diskriminering i arbetslivet	16
Gällande bestämmelser	16
FN-konventionen	17
Propositionen	17
Motioner	19
Utskottet	19
Grupptalan och skadestånd	20
Närradion och dess verksamhet	20
Förbättrad statistik rörande rasistisk brottslighet	21
Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)	21
Medelsanvisningar	23
E 3. Åtgärder för invandrare	23
E 7. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m.	24
Övrigt	25
Hemställan	25
Reservationer	27
1. Målen för invandrapolitiken (c)	27
2. Information till allmänheten om gällande regler och bidrag (m)	28
3. Invandrarkvinnornas situation (c)	28
4. Förbättring av invandrarnas sociala och ekonomiska situation m.m. (vpk)	28
5. Undervisningen (mp)	29
6. Forskning (c)	29
7. Förbud mot rasistiska organisationer (vpk, mp)	30
8. Utredning om annan lagstiftning mot rasistisk verk- samhet (c)	31
9. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i ar- betslivet (m)	31
10. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (c)	32
11. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (vpk)	32

12. Utredning om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet (mp)	33
13. Grupptalan och skadestånd (m, c)	33
14. Grupptalan och skadestånd (vpk, mp)	34
15. Närradion (fp)	34
16. Avskaffande av nämnden mot etnisk diskriminering (m)	35
17. Medelsanvisning till åtgärder för invandrare (vpk) ..	35
18. Medelsanvisning till ombudsmannen mot etnisk diskriminering m.m. (m)	36